

10.09.2018

Asia/34

§ 556

V 26.9.2018, Valtuutettu Alviina Alametsän aloite matalan kynnyksen mielenterveysavun lisäämisestä

HEL 2018-002003 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo valtuutettu Alviina Alametsän aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Alametsä Alviina Aloite Kvsto 14022018 10

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuutettu Alviina Alametsä ja 33 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan matalan kynnyksen mielenterveysavun lisäämistä.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua.

Kaupunginhallitus viittaa sosiaali- ja terveyslautakunnan lausuntoon ja toteaa, että mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestämisen periaatteena on perustason ja matalan kynnyksen palvelujen ensisijaisuus, monipuolinen palveluvalikoima sekä asiakkaalle ja potilaalle tarpeenmukainen hoidon ja palvelun räätälöinti. Palvelut tuotetaan monikanavaisesti, moniammatillisesti ja toipumissuuntautuneen orientaation mukaan. Hoito on porrastettu perustason ja erikoistason ja siinä noudatetaan kansallisia Käypä hoito -suosituksia.

Helsingissä mielenterveys- ja päihdeoireiden hoito on porrastettu siten, että lievien ja keskivaikeiden mielenterveys- ja päihdeoireiden ensisijainen hoitopaikka on terveysasema, josta potilas ohjataan arvion jälkeen tarvittaviin jatkotutkimuksiin ja hoitoihin erikoistalolle esimerkiksi psykiatria- ja päihdekeskuksiin.

Terveysasemille on sijoitettu mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajia, joiden vastaanotolle ohjaututaan terveysaseman terveydenhoitajan tai lääkärin tekemän hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen. Mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitaja on yhteydessä asiakkaaseen pääsääntöisesti saman päivän aikana. Hoidon kiireellisyys arvioidaan puhelimesta tai konsultaatiovastaanotolla. Kriisipotilaille on varattu akuuttiaikoja. Vuosittain mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajat hoitavat noin 11 000 kriisi-, masennus- tai ahdistuneisuushäiriöpotilasta (mukaan lukien ADHD -arviot). Esimerkiksi valtaosa depressiopotilaista voidaan hoitaa perusterveydenhuollossa terveyskeskuslääkärin ja terveydenhoitajan tai mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajan vastaanotoilla konsultoivan psykiatrin tuella.

Myös nuorisoasema ja opiskeluterveydenhuollon psykiatriset sairaanhoitajat tarjoavat perustason mielenterveys- ja päihdepalveluja. Näiden piiriin voivat hakeutua 13–29 -vuotiaat nuoret ja aikuiset. Lisäksi Ohjaamo Helsinki tarjoaa kynnyksetöntä moniammatillista neuvontaa ja tukea terveyteen, hyvinvointiin ja hoitoon pääsyyn liittyvissä kysymyksissä 15–29 -vuotiaille. Nuorisoasemalla hoidetaan 1 300 ja opiskeluterveydenhuollossa 1 300 mielenterveys- ja päihdeoireista kärsivää asiakasta vuosittain.

Syksyllä 2017 toimintansa aloittaneet psykiatria- ja päihdepalvelujen liikkuvat yleispsykiatrian ja päihdehoidon työryhmät tarjoavat kaikkialle peruspalveluihin (esimerkiksi terveysasemat, sosiaalityö, palvelukeskukset, somaattiset vuodeosastot), lastensuojeluun ja asumispalveluihin konsultaatioapua, hoidontarpeen arviointia ja lyhytinterventioita paikan päällä tai asiakkaan kotona muutaman arkipäivän kuluessa avunpyynnöstä. Palvelu on ulotettu Helsingin kaikille alueille ja se on osaa uutta terveys- ja hyvinvointikeskusten kynnyksetöntä ja moniammatillista toimintamallia. Tämän lisäksi lastensuojeluun sijoitetaan mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajia, jotka työskentelevät lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin ja tuen työryhmissä.

Kiireellinen mielenterveys- ja päihdeoireiden hoito annetaan arkisin terveysasemilla. Iltaisin ja viikonloppuisin aikuisten äkilliset sairaudet hoidetaan Haartmanin ja Malmin päivystyksissä. Myös psykiatrian ympärivuorokautinen erikoislääkäritasoinen päivystys on Malmin ja Haartmanin sairaaloiden päivystyksissä ja sinne on sijoitettu psykiatrisia ja päih-

detyön sairaanhoitajia. Psykiatrian päivystyksessä hoidetaan noin 7 000 potilasta vuosittain.

Helsingissä psykiatrian erikoistason avohoito ja polikliininen päihdehoito tuotetaan psykiatria- ja päihdepalvelujen alueellisissa psykiatria- ja päihdekeskuksissa.

Alueellisille psykiatrian poliklinikoille tulee noin 6 000 lähetettä vuosittain ja hoidettavia potilaita on noin 14 000. Kaikki läheteet arvioidaan joko saapumispäivänä tai seuraavana arkipäivänä. Kiireetön hoito tarjotaan lakisääteisessä määräajassa. Kiireellisissä vakavissa tilanteissa voi hakeutua suoraan akuuttityöryhmiin ilman lähetettä ja avuntarpeeseen vastataan 1–3 päivässä yhteydenotosta. Akuuttityöryhmät hoitavat keskimäärin 1 700 potilasta vuodessa. Psykiatrisessa hoidossa jo olevat potilaat voivat hakeutua arkipäivisin kiirevastaanotolle ilman ajanvarausta. Päihdepoliklinikoille hakeutuva ei tarvitse lähetettä tai ennakkoyhteydenottoa. Päihdepoliklinikat hoitavat yhteensä noin 5 000 asiakasta vuosittain.

Päihdepoliklinikoiden vastaanotto ilman ajanvarausta -toimintamallin saatavuutta lisätään laajentamalla palvelun toiminta-aikaa ja lisäämällä siihen liittyvää liikkuvaa työtä. Sosiaali- ja terveystoimiala selvittää avoimen mielenterveysvastaanotto- ja neuvontapalvelun mahdollista pilotointia.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Alametsä Alviina Aloite Kvsto 14022018 10

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Sosiaali- ja terveyslautakunta 22.05.2018 § 144

HEL 2018-002003 T 00 00 03

Lausunto

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki PL 1
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan esittelijän ehdotuksesta poikkeavan lausunnon valtuutettu Alviina Alamentsän ym. valtuustoaloitteesta koskien matalan kynnyksen mielenterveysavun lisäämistä:

”Mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestämisen periaatteena on perustason ja matalan kynnyksen palvelujen ensisijaisuus, monipuolinen palveluvalikko sekä asiakkaalle ja potilaalle tarpeenmukainen hoidon ja palvelun räätälöinti. Palvelut tuotetaan monikanavaisesti, moniammatillisesti ja toipumissuuntautuneen orientaation mukaan. Hoito on porrastettu perustasoon ja erikoistasoon ja siinä noudatetaan kansallisia Käypä hoito -suosituksia.

Helsingissä mielenterveys- ja päihdeoireiden hoito on porrastettu siten, että lievien ja keskivaikkeiden mielenterveys- ja päihdeoireiden ensisijainen hoitopaikka on terveysasema, josta potilas ohjataan arvion jälkeen tarvittaviin jatkotutkimuksiin ja hoitoihin erikoistasolle esim. psykiatria- ja päihdekeskuksiin.

Terveysasemilla toteutettavan työn tukemiseksi psykiatria- ja päihdepalvelut on sijoittanut terveysasemille mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajia, joiden vastaanotolle ohjaututaan terveysaseman terveydenhoitajan tai lääkärin tekemän hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen. Mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitaja on yhteydessä asiakkaaseen pääsääntöisesti samana päivänä yhteydenotosta: hoidon kiireellisyys arvioidaan puhelimesta tai konsultaativastaanotolla. Kriisipotilaille on varattu akuuttiaikoja. Vuosittain mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajat hoitavat noin 11 000 kriisi-, masennus- tai ahdistuneisuushäiriöpotilasta (ml. ADHD -arvot). Esim. valtaosa depressiopotilaista voidaan hoitaa perusterveydenhuollossa terveyskeskuslääkärin ja terveydenhoitajan (tai mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajan) vastaanotoilla konsultoivan psykiatrin tuella.

Perustasolla mielenterveys- ja päihdepalveluja tarjoavat myös Nuorisosema ja opiskeluterveydenhuollon psykiatriset sairaanhoitajat. 13–29 -vuotiaat nuoret ja aikuiset voivat hakeutua näihin joko ilman ennakkoyhteydenottoa tai omalla yhteydenotolla. Näiden lisäksi Ohjaamo Helsinki tarjoaa kynnyksetöntä moniammatillista neuvontaa ja tukea terveyteen, hyvinvointiin ja hoitoon pääsyyn liittyvissä kysymyksissä 15–29 -vuotiaille. Nuorisoseamalla hoidetaan 1 300 ja opiskeluterveydenhuollossa 1 300 mielenterveys- ja päihdeoireista kärsivää asiakasta vuosittain.

Psykiatria- ja päihdepalvelut tukee perustasoa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden hoitamisessa myös muulla tavoin: syksyllä 2017 toimintansa aloittaneet psykiatria- ja päihdepalvelujen liikkuvat yleispsykiat-

rian ja päihdehoidon työryhmät tarjoavat kaikkialle peruspalveluihin (esim. terveysasemat, sosiaalityö, palvelukeskukset, somaattiset vuodeosastot), lastensuojeluun ja asumispalveluihin konsultaatioapua, hoidontarpeen arviointia ja lyhytinterventioita paikan päälle tai asiakkaan kotiin muutaman arkipäivän sisällä avunpyynnöstä. Palvelu on ulotettu Helsingin kaikille alueille ja se on osa uutta terveys- ja hyvinvointikeskuksissa toteutettavaa kynnyksetöntä ja moniammatillista toimintamallia. Tämän lisäksi lastensuojeluun ollaan sijoittamassa mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajia, jotka työskentelevät lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin ja tuen työryhmissä.

Kiireellinen mielenterveys- ja päihdeoireiden hoito toteutetaan arkisin terveysasemilla. Iltaisin ja viikonloppuisin aikuisten äkilliset sairaudet hoidetaan Haartmanin ja Malmin päivystyksissä. Myös psykiatrian ympärivuorokautinen erikoislääkäritasoinen päivystys on Malmin ja Haartmanin sairaaloiden päivystyksissä ja sinne on sijoitettu psykiatrisia ja päihdetyön sairaanhoitajia. Psykiatrian päivystyksessä hoidetaan noin 7 000 potilasta/vuosi.

Helsingissä psykiatrian erikoistason avohoito ja polikliininen päihdehoito tuotetaan psykiatria- ja päihdepalvelujen alueellisissa psykiatria- ja päihdekeskuksissa: psykiatrisen erikoissairaanhoidon avohoidossa toteutettava tutkimus, hoito ja kuntoutus psykiatrian poliklinikoilla ja päihderiippuvuuksien hoito, avovieroitus ja opioidiriippuvaisten korvaushoito päihdepoliklinikoilla.

Tällä hetkellä alueellisille psykiatrian poliklinikoille tulee noin 6 000 lähetettä/vuosi ja siellä hoidetaan vuosittain noin 14 000 eri potilasta (luvut eivät sisällä terveysasemilla toimivien mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajien potilaita). Kaikki lähetteet arvioidaan joko saapumispäivänä tai seuraavana arkipäivänä. Kiireetön hoito tarjotaan lakisääteisessä määräajassa. Kiireellisissä vakavissa tilanteissa voi hakeutua suoraan akuuttityöryhmiin ilman lähetettä ja avuntarpeeseen vastataan 1–3 päivän sisällä yhteydenotosta. Akuuttityöryhmät hoitavat keskimäärin 1 700 eri potilasta vuodessa. Psykiatrisessa hoidossa olevat potilaat voivat hakeutua vastaanotoille ilman ajanvarausta (kiirevastaanotot arkisin klo 9–10.30 ja akuuttiajat joka arkipäivä). Päihdepoliklinikoille hakeutuva ei tarvitse lähetettä ja potilaat voivat hakeutua vastaanotolle ilman ennakkoyhteydenottoa arkisin klo 9–10.30 välisellä ajalla. Päihdepoliklinikat hoitavat yhteensä noin 5 000 eri asiakasta vuosittain.

Psykiatria- ja päihdepalvelut on asettanut erillistyöryhmän valmistelemaan muutosta päihdepoliklinikoiden VIA (vastaanotto ilman ajanvarausta) -toimintamalliin. Tavoitteena on lisätä palvelun saatavuutta laajentamalla toiminta-aikaa, aloittamalla liikkuva työ ja kehittämällä palvelua myös mielenterveysasiakkaiden palvelutarvetta paremmin vastaa-

10.09.2018

vaksi esimerkiksi terveys- ja hyvinvointikeskuksissa. Työryhmän esitys valmistuu 30.5.2018 mennessä.

Vastaanotto ilman ajanvarausta -toimintamallin osana selvitetään mahdollisuutta pilotoida avointa mielenterveysyksikköä jossain yksikössä (esimerkiksi terveys- ja hyvinvointikeskuksessa tai sen yhteydessä olevalla psykiatrian poliklinikalla) samanlaista vastaanottomallia kuin on päihdepoliklinikan avoimessa vastaanotossa. Mahdollisen pilotoinnin yhteydessä arvioidaan hoitomallin toimivuutta ja asiakastyytyvyyttä.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Voimavarojen oikea kohdentaminen edistää mielenterveys- ja päihdeoireiden varhaista tunnistamista ja hoitoa sekä hoidon vaikuttavuutta. Perustason ja matalan kynnyksen palvelujen ensisijaisuus lisäävät asiakkaan osallisuutta, vahvistavat arjessa selviytymistä ja vähentävät erityistason palvelujen tarvetta."

Käsittely

22.05.2018 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Psykiatria- ja päihdepalvelujen johtaja Mikko Tamminen oli kutsuttuna asiantuntijana läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyn ajan.

Puheenjohtaja Sanna Vesikansan joutui poistumaan kesken asian käsittelyn kokouksesta ja varapuheenjohtaja Karita Toijonen tuli hänen tilalleen puheenjohtajaksi kokouksen loppuajaksi.

Asiassa tehtiin seuraava vastaehdotus:

Vastaehdotus 1:

Jäsen Kati Juva: Tehdään seuraava lisäys lausunnon viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia: "Vastaanotto ilman ajanvarausta -toimintamallin osana selvitetään mahdollisuutta pilotoida avointa mielenterveysyksikköä jossain yksikössä (esimerkiksi terveys- ja hyvinvointikeskuksessa tai sen yhteydessä olevalla psykiatrian poliklinikalla) samanlaista vastaanottomallia kuin on päihdepoliklinikan avoimessa vastaanotossa. Mahdollisen pilotoinnin yhteydessä arvioidaan hoitomallin toimivuutta ja asiakastyytyvyyttä."

Kannattaja: jäsen Katju Aro

Sosiaali- ja terveystoimialan hyväksyi jäsen Kati Juvan vastaehdotuksen yksimielisesti ilman äänestystä.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

10.09.2018

Asia/34

Lisätiedot

Mikko Tamminen, psykiatria- ja päihdepalvelujen johtaja, puhelin: 310 58655
mikko.tamminen(a)hel.fi

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki PL 1
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566